

Ötven sor

Igaz-e vagy sem, ne firtassuk. A jó tíz évvel ezelőtti történet igencsak közszájon (és újsághasábon) forgott. Példabeszédként, figyelmeztetésként, tanulságul. S egy évtized elteltével újra fölbukkant, némileg meg-bocsátóbb ítélekéssel, majdhogynem rehabilitációként, de mindenképpen módosított előjellel. A

nyolcvan centi zöld könyv

a jelképes főszereplő. A történet szerint bement a könyvesboltba egy házaspár, s az új lakásba, a nemrégiben vásárolt bútorhoz nyolcvan centi zöld kötésű könyvet kértek. — Az menne legjobban a huzatához — érveltek. Mosolyogtunk és háborogtunk, kultúrpolitikánk gyomnövényének bélyegeztük a jelenséget, a művelődési riadót fújtuk.

Csak hogy az elrettentő esztendő megtanított bennünket a pályamódosítás, az átprogramozás, az újraértékelés tudományára. S a nemrégiben olvasott cikkben a történetet föllelegítő író nemcsak élni (újraéledni) látja e jelkép mögött, a jelenséget, de magyarázatokkal is szolgál, méghozzá elgondolkodtatókkal. Mert a nyolcvan centi meg másfél méter zöld és bordó kötésű könyv is ott szerepel könyvvásárlási statisztikáink emelkedő grafikonfutamaiban; a könyvvel való együttélés az első lépcsőfoka az olvasóvá válásnak; ezen újmódi dekoráció egyszer bizonyosan mozduló és hatni képes értéké válik, nem is beszélve a régi — s napjainkban is oly sokszor bizonyított — igazságról: a közönséget — olvasót, nézőt, hallgatót — nem lehet leváltani, ideálisra cserélni (de vajon milyen az ideális?!), nem lehet lasszóval fogni vagy agymosás útján örökölt-tanult-személyiségébe épült fészélt kitörölni. (A folyamatot hadd ne prognosztizáljuk, olyan sokszor megcsúfolt már bennünket a hétmérföldes tervezés.)

El is sikkadtam volna a fentebb említett cikk fölött, ha nem keveredek egy vitába, amely a képzőművészet területén dobálta felszínre az ellentmondásokkal teli jelenségeket. Mindenekelőtt azt, hogy most, amikor bőrünkön érezzük a gazdaság nehézségeinek személyre szóló nadragszíj-mutatványait, egyre több művész vállalja a szabadfoglalkozásuk bizonytalannak tűnő státusát. A sok ok közül hadd emeljek ki egyet csupán. Kétségtelen tény, hogy a képzőművészeti alkotásoknak — mindenekelőtt a festményeknek — ma jelentős fizetőképesség kereslete van. Akik felismerték ezt az igényt, és ki is szolgálják, jól élhetnek. Nomármost örülünk vagy bosszankodunk, ha a Képcsarnok Vállalat üzleteibe, vagy a műteremajtón így kopogtat a vevő (kifejezve a társadalom fizetőképességének igényét). Szeretnék egy 60x80-as, meleg drappos tónusú alföldi tájképet — lehetőleg rozottat tanyával, szélfúttá fakkal — sötétbarna keretben. Merthogy az megy a tapétához, a padlószőnyeghez, az ülgarnitúra huzatához, a fal méretéhez, az izlésemhez, esztétikai mércémhez. Kell-e igazolni, mekkora felelősséget ró ez a művészekre. S akinek kevesebb jutott etikai tartásból, hajlékonyabb a gerince, és az értéket földalozza a rövid távú érdek oltárán, nem csupán „környezetszennyezővé” válhat, de a nemzet tudati fejlődésének kerékkötőjévé is.

Tulajdonképpen örülhetnénk a zöld kötésnek, ha bizton tudnánk, kitarul a mögötte rejtőző világ és a sötétbarna rámak is valódi értéket kerteznek.

Tandi Lajos

Színház a stúdióban

Érdekes kísérletbe fog a szegedi színház stúdiója. A *Gelman Négyszemközt mindenki* című kamaradarabját a televízió szegedi stúdiójában mutatja be, négy alkalommal. A premier ma, vasárnap este fél 8-tól lesz az Uttörő téren.

A darabot *Benedek Árpád* fordította, *Szűcs János* rendezte, s ugyanő tervezte a játékteret és a ruhákat is. A két szereplő *Szabó Ildikó* és *Szirmai Péter*. A rendező munkatársa *Kaszkó Erzsébet*. A stúdióelőadást még január 15-én, 22-én és 29-én láthatják az érdeklődők.

Tv-sorozat

Gyurkó László Faustus doktor boldogságos pokoljárása című regényéből 9 részes tv-sorozatot készített a közelmúltban *Jancsó Miklós*. A hazai könyvesboltokban immár második kiadásban megjelent alkotás, és a belőle forgatott tv-film egy mindennapi ember életét idézi fel, 1944-től a hetvenes évekig nyomon követve történetét. Az egyedi sorson keresztül az író bemutatja a korszak magyar történelmének tipikus és leglényegesebb vonásait. A főhős, Szabados György sorsa — áttételesen ugyan — visszautal a Faustus-mondára; a nézők előtt játszódik le a magyar Faustus pokoljárása.

A főbb szerepeket *Balázsovits Lajos*, *Kozák András*, *Gera Zoltán*, *Timár Éva*, *Papp Éva*, *Szirtes Ágnes*, *Görbe Nóra*, *Tordy Géza*, *Bánsági Ildikó*, *Bács Ferenc*, *Halász Judit* formálja meg. Az epizódokat január 27-től, péntek esteként vetítik a televízió 1-es csatornáján.

hettünk volna? Akár Európa összes országát bejárhatnánk valamelyik négykerékűvel. (Ha bírja lapunk költségvetése, a következő „Elmentünk”-ben egy ilyen útról szeretnék beszámolni olvasóinknak. En csak azt kérem, hogy az újság az autót fizesse ki. Utközben én valahogy megélek majd a 31 forintos rapidijból.) A Volán garantálja az üzembiztonságot! S ha koppan a kocsis, a mi kárunk csak az 500 forint önrészesedés lehet, a többit a Casco téríti. Sajnálunk is, hogy nem volt nálunk több, mint összesen 24 forint 70 fillér.

Persze, ha a Hungáriában, a Tiszában, vagy a Royalban laknánk, és kemény valutával fizetnénk, nem kellett volna a labirintust járni, a szálloda előtt is átvehettük volna járgányunkat. S ha a felsorolt típusokat nem kedveljük, esetleg nem ismerjük különböző szerződések útján kerítenek nekünk, mondjuk, Mazdát.

Forintért sem kell már sokáig a labirintust járni. A *Marx téren készül az új garázs és az iroda.*

Böle István

Hasonmás kiadás

A kecskeméti Petőfi Nyomdában hasonmásnyomat készült *Madách Imre Az ember tragédiája* című művének 1861-ben, Emich Gusztáv pesti nyomdájában előadott első kiadásáról. A Nógrád megyei múzeumokban megkezdődött a könyv árusítása is, mégpedig 60 forintos áron. Azért Nógrádban, mert a kötet nyomdai költségeit a már korábban kialakult együttműködés alapján a szécsényi *II. Rákóczi Ferenc Termelőszövetkezet* előlegezte meg az újra megjelentetést gondozó múzeumi szervezetnek. A most napvilágot látott hasonmás kiadás iránt nemcsak a könyvgyűjtők, de a tudományos kutatók körében is nagy az érdeklődés, ugyanis *Madách Imre* a *Tragédia* második publikációjához olyan javításokat hajtott végre, amelyek a ma már elérhetetlen első kiadásban nem szerepelnek, s attól ily módon megkülönböztetik.

Fejek Ferdinándnak

Bemutató a Kiszínházban

A múltkoriban újraolvastam az *Egri csillagokat*. Furcsa volt, hiszen hosszú idő óta tisztában vagyok azzal, mennyire romantikus, néhol gyermeket is *Gárdonyi*, a nyilvánvaló meselemeivel meg a Török Bálintjával, akiről köztudomású, hogy egyáltalán nem volt az a rettenthetetlen és hősi jellemű nagy magyar hazafi, aminek ábrázolati. Mindazonáltal a hazaszeretet és a heroizálás e klasszikus ifjúsági darabja olvastán annyi most is megállapítható: azért ezek a végvári vitézek legények lehetnek ám a talpukon. Még amúgy, realistán szemlélve is.

Igen ám, de mi van akkor, ha már nem is realistán, de azon túli szemmel nézzük őket? A komédia, a groteszk, mi több, a történelmi persziflázs „abszurdoid” eszéközeivel? Bizonyos aktuális áthallásokra koncentrálva?

A válasz látszólag egyszerű: akkor — például — itt a *Görgey*-darab, a *Fejek Ferdinándnak*. Melynek mostani, vásárhelyi előbemutatót követő szegedi premierjét hosszabb út előzte meg. Az 1975-ben Gyulán bemutatott *Törököt fogtunk* című „tragikus komédiát” a szerző a kritikák hatására (lám, ilyen is létezik) átdolgozta, pontosabban a második részt megváltoztatván, kiiktatta a tragikus befejezést, imígyen a műfaji zűrzavart — és lón komédia. E változatot játszotta 1979-ben a debreceni színház, ugyanannak a *Sándor János*nak rendezésében, aki a mostani szegedi előadást is tétő alá hozta.

Eddig a „hivatalos” út és magyarázata. S noha elismerendők a változtatások okozta előnyök, de hangsúlyozandó: maradt még jó néhány darmaatragiai mozzanat, amely változatlanul idegen a darab egészétől. A frivolan groteszk alaphang nem párosul itt a 70-es évek elején-közepén prosperáló társadalmunk időszerű jelzésekkel, mindez komikus köntösben, egyúttal kortalan és időközben kitermelődött nemzeti hibáinkat (illuzionizmustól anyagiasságtól fricskázgatva, derekasan. Am a *Fejek Ferdinándnak* felmutat több, túlságosan is eklektikus momentumot és következetlenséget. Füleki Ádám várkapitány „becsületese kutyá” tisztességében kötött szövetsége a nép tiszta leányával, Kis Annával, voltaképpen tisztázatlan: ez utóbbinak dramaturgiai funkciója erősen vitatható. Nemkülönböztet a váratlan és érthetetlenül tűnő vágyálomjelent, a második részben, hiszen mégiscsak kétféle színpadi stílus és kétféle megközelítésmód fut párhuzamosan egymás mellett. A kemény, kiméletlen, néha már-már durva komédiázás gunyorossága és a lírai-komoly, Kertmagyarországot propagáló, a tisztességet feltűnő-sírató, kicsit „tamási-áronos” mesebeli népi leányzóval fölerősített tisztaságismerő halk szavú hegedűmelódiaja.

Ezt a kettősséget a rendezés nem oldotta; nem is oldhatta föl. Még csak átmenetet sem teremthetett. Ehelyett *Sándor János* (egyetlen, igaz, ríktó kivétel) koherenciát tudott teremteni abban az eklektikában, amit, gyanítom, még e műfaj elegendően széles keretei is csak nehezen bírnak el. Happarott, a német szoldos Rubik-kockát forgat az első percekben, Figl királyi biztos jelmeze telitalálat, szcsotszikije, vagyis golyós számológépe pláne, hogy a török — magyar tárgyalások kifejezetten ügyes színpadi megvalósítását, Jónapot Mihály várispán diplomatatáskáját ne is említsük. Az előadás *ilyetén* kikacsintásai egyértelműen a rendezést dicsérik, a stüláris többszínűséget kellő ritmussal oldandj képes ütem ugyancsak. Más kérdés, hogy a mértéktartás igénye sem mindig következetes: idővel túj sok a hujjuzás és a helyben futás, a burleszkelemek túljátszottak, néha nagyon is feltűnőek az engedelmények a végvári komédiázás harsányságának — hogy mindez „bejőjön” a közönségnél. Ráadásul a szegedi premier befejező akkusa, sajnos, kimondottan inel-léfogás. Néha jó *John Lennon* igen szép, bár már sajna fölöttébb elcsépelet *Image* (*Képzeld el...*) című számát az elkepesztően didaktikus magyar szöveggel funkciótlannul, erőltetetten, nagy közös családi énekléssel előadni mint eszmei (?) slusszpoént — alig kommentálható befejezés. Ha csak azzal nem, hogy az egészet megpróbáljuk holmi kétségbeesett erőfeszítésnek fölfogni...

Pedig. Ha csak két színésszi alakítást veszünk szemügyre ebben a produkcióban, már látni, mennyire szükségtelen is Lennon szép álmat csoportképbén eldolan-lásni arról, hogy a Föld egyszerű mennyország lesz. *Király Leventéről* és *Kovács Zsoltról* van szó, akiknek az előadás legelvezetesebb percei köszönhetőek. Király a gyapjasj várispán „nagy kombinátor” szerepében jószerevéj az egyetlen, aki megoldja a textus révén szinte megoldhatatlant: olykor lehetfinom könnyedséggel és eleganciával vált ritmust, mértéket tart a karakterének alapjellege és a

történelmi frivolitás néha nagy komédiázásra csábító kísértései között. Kovács Zsolt (Figl Hieronimus királyi biztos), akit eddig talán soha nem láttunk ennyire éretten és ennyi izléssel játszani, fanyar ironiával és rendkívül következetesen formálja meg a hatalom képviselőjét. Párosuk időnként élményszámba menő pillanatokot szerez.

A cselekményt alapjában mozgóat várispán ellenpontjának, Füleki Ádámnak megismerésítője, *Mentes József* — ezúttal a szokottnál színtelenebbnek tűnt. Igaz, jellegtelensége komoly mértékben dramaturgiai helyzetéből is fakad, lévén sokkal inkább el-elvagyódó, beletörődő szemlélő, mint aktív karakter, ám a passzivitás ábrázolása nem töltődik föl mélyebb, hitelesebb emberi tartalmakkal. A várkapitány túzrólpattant, izzó és asszonyosan anyagias feleségét, Zsuzsát, a Szegeden vendégként örömmel üdvözölhető *Berek Kati* alakította. Stílusosan, bár néha tán kevesebb vibrálással, mint várható lett volna. *Szirmai Péter* (Fekete Demeter költő), *Flórián Antal* (Kucog effendi), *Dobos Kati* (Kis Anna), *Galkó Bence* (Happarott), *Vass Gábor* (Vastag Balázs hadnagy) és *Ragó Iván* (Tornyai Tamás köztvitéz) többé-kevésbé egyenletes, olykor viszont így-úgy „tűlpörgött” teljesítményt nyújtott.

Molnár Zsuzsa díszletei és jelmezei külön dicséretet érdemelnek. A stilizált várfalmakett elől, s a már említett ötletek eredetiséget és invenciózus tehetséget mutatnak.

Hogy *Görgey Gábor* aktualizáló (s egyben deheriozáló) szemléletmódja milyen is, nézőpont kérdése. Nevezzenek konzervatívnak akár: részemről inkább maradok az *Egri csillagoknál*.

Domonkos László

ELMENTÜNK XX-es gépkocsit bérelni

A József Attila sugárút és a Nagykörút sarkán levő hirdetőoszlopra rátekeredik a szemünk. Kölcsonautókat reklámoznak.

A Marx téri autóbussz-pályaudvaron láttuk okkersárga lapon fekete betűkkel, hogy „Rent a Car”. A betűk mellé egy XX-es slusszkulcsot is pingáltak. Felírták még: *Bajcsy-Zs. u. 28. Utbaigazításul ennyi nem volt elég, mert mielőtt berontottunk volna a fenti címen található utazási irodába, és az illetékes ügyintézőtől a legkevesebbet fogyasztó álmokocsit követelhetünk volna, már az ajtó előtt az udvar irányába terelt bennünket egy útmutató nyíl. A hátsó bejáraton át, mint ha Minotaurusz labirintusába jutottunk volna, csak éppen Ariadné fonala helyett az útjelző nyílak vezettek. Végül megláttuk a folyosórendszer végét. Az út végén a keskeny, fehér ajtót. Közlebb érve az ajtó felső részén a kis kerek táblát, rajta feketével rajzolva a „formanyomott női fejét”. Nem oda igyekeztünk, tehát eltévedtünk. Szerencsénkre megint szabálytalanul, jobbra csináltuk a hátra arcot, és pördülés közben megláttuk az igazi ajtót.*

Aki ide gyalog jön, és autóval akar távozni, először is három követelménynek feleljen meg. Az életkora legyen több — akár egy napal — huszonegy évnél, a jogosítványa legyen régebbi, egyévesnél, legyen a személyi igazolványában bejegyzett munkahely.

Az autókölcsönzésben is van elő-, fő- és utószezon. Ezekben a hetekben éppen a szezonon kívüli időszak tart. Nyáron az XX-essel tervezett utazás előtt három-négy héttel ajánlatos előjegyezteni a kocsit. Az előzetes bejegyzéshez már a vastagabbik pénztárcáját is vigye magával a megrendelő. A kölcsönzés első napjára ezer forintot, minden további napra 500 forintot kell befizetni. A kocsit tele tankkal adják, és ugyanúgy várják vissza. *Visszaérkezéskor készül el a pontos számla. Az 1200-as Ladaért és a Daciaért naponta 195 forint, és kilométerenként 2 forint 10 fillér jár a Volánnak. Az 1500-as Lada és a mikrobuszok alapdíja 245 forint, az „erősebb” Lada kilométerre 3 forint, ennél csak 10 fillérrel több a Barkasok és a Skoda mikrobuszok kilométerpértze. Ha a befizetett összeg nagyobb a számla végeredményénél, természetesen megkapjuk a visszajáró aprót.*

Hat éve még csak tizenhét XX-es gépkocsit telephelyezett Szegeden, ma, akik ezt az utazási formát igénylik, 93 jármű közül választhatnak. Vagyis inkább választhatnának — a mikrobuszokat szinte teljesen lefekték az újonnan alakult kisebb gazdálkodó egységek. Ha mi azonnal a kormány mögé akartunk volna ülni, egy Dacia és egy 1200-as Lada között választhatunk volna. S hogy meddig me-

A fiatalok felelősségéről.

„Segítsenek, hogy több munkát végezzünk? Talán meglepő, de például — ha ablakot tisztítanak. Negyedevente tettek ezt. s jelenleg az újításokra az Alkotó Ifjúság pályamunkáikra.” — *Varga Mihály*, az *Április 4. Cipőipari Szövetkezet* műszaki vezetője fordult e két kérdéssel a szövetkezet fiataljaihoz az értékelő KISZ-taggyűlésen.

Mondandója jól érzékeltette, az utánpótlás gondjával küszködnek, s hogy kellenek a hasznosítható ötletek, újítások, idén talán még jobban, mint az elmúlt évben. A szövetkezet 192 dolgozójából 101 a fiatal, s kikre is számíthatnának a gazdasági vezetők, ha nem éppen rájuk.

Török Jánosné, az alapszervezet titkára is a gazdasági munkában való helytállással kezdte évi értékelését. A szövetkezeti bizottság által meghirdetett szocialista munkaversenybe két ifjúsági brigád kapcsolódott be. A már részben bevezetett minőségi bérezés előkészítésében, a technológia átdolgozásában több fiatal is részt vett. A határ-idős exportmunkák feljlesztését túlórázással, társadalmi munkával segítették. Tavaly tizenhatan 31 Alkotó Ifjúság-pályázatot készítettek, öten sikeresen próbáltak újítással. S hogy egy kisszövetkezetben hogyan tudnak még haszno-

szolgálni, az utánpótlás biztosítása érdekében sokat foglalkoztak a 30 szakmunkástanulóval, akik a szövetkezetben tanulják a cipész-mesterséget. Talán idén a társadalmi ösztönzők bevezetése is maradásra készíti a végző diákokat.

Kevés szabad idejükben igyekeztek közös programokat szervezni a fiatalok. Zenés délutánokon, kirándulásokon szórakoztak együtt, bár a sportolásban inkább csak a fiúk jeleskedtek. *Thébesz György* meg is jegyezte az értékelés elhangzása után, hogy a lányok is sportolhatnak többet. A pártalapszervezet és a szakszervezet képviselői elismerték a KISZ-esek tevékenységét, szóltak arról, hogy idén tovább növeljék a felelősségük mind a gazdasági, mind a mozgalmi munkában. De ezzel együtt: megbecsülést is.

A taggyűlésen hét fiatal vettek fel az alapszervezetbe, valamint újraválasztották a vezetőséget.

M. E.